

«Grittantar almain ün zich a noss adversaris»

Jacques Guidon e seis ingaschamaint perdüraivel

Sia vita es statta ün ingaschamaint a favur da la lingua rumantscha, da la cultura e da la politica. Jacques Guidon da Zernez ha cumpli d'incuort seis 85avel anniversari e s'interessa amo adüna per tuot quai chi gira sül muond.

Dürant bundant 20 ons ha'l sacrificà blier da seis temp per üna revista satirica. Insembel cun duos otras persunas publicaiva el mincha mais 32 paginas texts cuorts, satiras e caricaturas. «Eu faiva la redacziun e mettaiva a man in pagina «Il Chardun», quinta Jacques Guidon. Quai d'eira eir il temp ch'el ha cumanzà a scriver satira. Quels dal «Chardun» d'eiran üna pitschna cella politica chi tгнаiva insembel e chi vai-va adüna darcheu discussiuns davart l'ortografia rumantscha. «A meis colla-vuratuors n'haja adüna darcheu stuvü dir chi detta be ün'ortografia pel Vallader.»

La partenza illa vita dals creschüts
Passantà ha Jacques Guidon si'infanzia in üna chasa immez Zernez. El es figl da paur ed es il plü giuven da trais uffants. «Zernez d'eira ün cumün pauril. Nus vain pudü passantar ün bel temp illa famiglia e vain giodü las bunas vaschinadas.» Dürant il temp liber e las vacanzas da scoula d'eira da güdar sül bain pauril a far cul fain o lura d'eira da far da paster. «D'uffant vaiva il giavüsch da dvantar pittur. Meis mentor e promotur es stat meis barba Jon Guidon, il poet rumantsch», manzuna'l. Ün oter barba d'eira da manster magister. Qua cha'l giavüsch da manster dal mat nu d'eira, tenor l'avis dals creschüts, adattà per ün avegnir perdüraival, s'ha el decis da frequentar il seminari da masters a Cuoira. «Da quel temp d'eira quai üna buna pussibiltà da partenza illa vita da creschü.» Dürant l'on da scoula dal seminari pudaivan ils seminarists ir be trais voutas l'on a chasa. «A Nadal, Pasqua ed a Tschinquaisma pudaivna ir per ün pèr dis in patria.» Eir las vacanzas da stà passantaivan els a chasa. «Illas vacanzas d'eira da güdar a chasa. L'unic agüd per las lavuors illa pauraria d'eira il chavagl e maschinas nu d'eiran da quel temp amo avantman», disch el. Cur chi tuornaivan darcheu a Cuoira d'eira per els la scoula sco vacanzas. «Nus vaivan uschè blera energia e faivan insembel cun oters Engiadinais, Puschlavins e da quels dal Partens üna o tschella baschatta.»

In viadi culla libreria ambulanta
Davo avair absolt il stüdi da magister secundar a l'Università a Turich ha Guidon instrui sco magister a Puntraschigna, Zuo e Zernez. Da l'on 1984 es el gnü elet sco collavuratur pel territori ladin pro la Lia Rumantscha (LR). «Cun meis colls da la Surselva, Suotselva e dal Surmeir d'eiran nus quatter ils prüms collavuratuors regiunals», disch Jacques Guidon. Per el es stat quist müdamaint üna buna roba: «Eu vaiva l'im-preschiun da nu pudair gnir vegl cul manster da magister.» Sper la LR d'eira eir l'Uniun dals Grischs (UdG) seis pa-

Üna gronda part da seis temp liber passainta Jacques Guidon in seis atelier a Zernez. fotografia: Giancarlo Cattaneo/fotoswiss.com

trun da lavur. In quist temp ha'l realisà bleras incumbenzas per la cultura in general e surtuot ha'l però promovü la lingua rumantscha. «Tanter oter n'haja introdüt ils cuors intensivs da rumantsch a Scuol ed illa Val Müstair, la libreria ambulanta, ils cuors da rumantsch per chanzlists e muossadras e las reuniuns dals cuvis. Il contact cul pövel rumantsch am staiva ferm a cour.» Per la libreria ambulanta mettai- van el e la respunsabla dal Chesin Ma-nella Schlarigna cudeschs in chaistas e giaivan da cumün a cumün a vender cudeschs rumantschs. «Quista libreria d'eira üna buna funtana finanzia la per l'UdG. Dürant quist temp haja eir dat blers e bels inscuters.» El quinta da quel mat a Tschlin chi vaiva fingià cum-prà ün cudesch our da lur chaistas. «El es restà inavant intuorn nossa maisa e fissaiva adüna sün listess cudesch. Sün la dumonda, sch'el vess gugent quel cu-desch ha'l mania da schi. Il problem d'eira quel, ch'el nu vaiva plü avuonda raps cun sai.» Il collavuratur regiunal da la LR ha regalà il cudesch al puobet. Cun seis duos cudeschs es el i cuntaint e sco üna sajetta da la giassa giò.»

Dal teater e da la pittura
Plünavant ha Guidon promovü il teater regiunal ed ha lavurà sco editur. Cunt-schaint sun las inscenaziuns dals duos gös libers «L'Iral» e «Fuschella» cun tea-tristas e teatrists da tuot la regiun e Jacques Guidon co redschissur. «Cun giovar a teater as poja imprendier fich blier. I s'imprenda d'articular, a giovar cun la mimica, cun la gestic e da far alch insembel cun otras persunas.» Per el d'eiran las bleras producciuns da tea-

ter experienzas impajablas. «Plü bod gniva giovà in mincha cumün teater. Eu visitaiva, schi d'eira pussibel, adüna tuot las producciuns in Engiadina ed in Val Müstair.» In seis temp liber e dūrant las vacanzas ha Guidon cumanzà cun ün ulteriur hobi: la pittura. «Cun ir dal temp n'haja cumanzà ha far expo-siziuns cun meis purtrets. I nu füss mai stat pussibel da viver unicamaing da mi'art. Nus quia eschan massa a la peri-feria.» Plünavant manzuna'l cha'l pit-turar saja adüna stat üna clomaschun. Davo sia pensiun s'ha el dedichà daplü a la pittura ed al scriver. E tuottüna s'ha el partecipà inavant a la vita publica e s'intermiss politicamaing.

«Tschels vaivan daplü pussanza»
Bler da seis temp liber ha'l sacrificà per la revista satirica «Il Chardun». «Dürant ils meglers ons vaivan nus fin a 850 abunents e quai bastaiva gūsta per avair ün rendaquint equalisà.» In quist temp ha'l edi insembel cun Cilgia Nogler-Pedrun il cudesch da cuschinar cun trats engiadinais «La Padella». «Cun quist cudesch da recepts vaina gnü inaspettadamaing ün grond success.» Da l'on 1991 es lura ida a fin l'era dal «Chardun» sco revista. «Jürg Parli ha gnü la stupenda idea da far ün «Chardun» online suot la redacziun da Baldi-na Cantieni Kobi. Cun quai ha nossa re- vista pudü viver amo fin l'on passà.» Cun lur opposiziun es a la gruppa dal «Chardun» adüna darcheu reuschi da retardar progets. «Tschels vaivan daplü pussanza co nus. Ma nus vaivan adüna amo ün zich satisfacziun scha nus pu-daivan almain grittantar a noss adver-saris.» El es da l'avis cha per far opposi-

ziun in Engiadina as dovra üna grossa e ferma pel düra. Eir in sia vita haja dat quels mumaints cha las reacziuns til daivan da pensar. «Quai impustüt schi gnivan fattas imnatschas sco da dar fö mia chasa o lura tuot las tridas chartas anonimas chi gnivan da port'aint.» Jacques Guidon s'interessa eir hoz, ill'età dad 85 ons, amo adüna per tuot

quai chi gira sül muond. Ed el es per-svas, cha quell'opposiziun ch'el haja pudü far, saja statta pussibla be cun ün bun collectiv sco quel dal team dal «Chardun». «Eu pens cha in mia vita n'haja simplamaing adüna fat meis pussibel a favur da meis prossems e per ün bun avegnir», concluda Jacques Guidon. (anr/afi)

Che reportascha da stà vulais leger?

1. Lavurar sün ün campegi

2. La vita quotidiana in chamonna

3. Visita al mecaniker da velos

Decidai sves! La votaziun sün www.engadinerpost.ch finischa als 5 avuost. La reportascha giavüschada vain publichada tanter ils 22 e 27 avuost.

Engadiner Post
POSTA LADINA

Concurrenza da fotografias

Partecipar & guadagnar!

Tema: «Meis üert» Partecipaziun: Fin als 6 avuost 2016 Infuormaziuns: www.engadinerpost.ch

Engadiner Post
POSTA LADINA